

שבט התשפ"ב
ינואר 2022

הטלפון הציבורי – סופו של עידן? אל"ם (בדימוס) דניאל רוזן

הטלפון הציבורי

טרם שלטון המנדט הבריטי לא היה שירות טלפוניה לאוכלוסייה האזרחית בארץ ישראל. בתקופת המנדט הוקם לראשונה שירות טלפוניה לציבור, עם רכזות ידניות. נחנך קשר טלפוני בין ירושלים, יפו וחיפה, ונפתח רשמית שירות טלפון ציבורי בבתי דואר. ביוני 1921 פעלו בארץ 43 טלפונים, והחלה התקנת טלפונים ציבוריים בבתי דואר ובתחנות משטרה.

בשנת 1930 החלה בארץ התקנה של טלפונים ציבוריים מופעלים במטבעות (Coin collecting boxes), ומשנת 1937 החלה התקנת תאי טלפון ציבוריים (Telephone Kiosk). 17 ראשונים הותקנו בשנת 1937, ובשנת 1938 היו כבר 47 תאי טלפון ציבוריים.

הטלפון הציבורי המופעל במטבעות היה מדגם שנכנס לשימוש בדואר הבריטי בשנת 1925. הטלפון הורכב בקופסת פלדה וכלל חריצים להכנסת מטבעות וכספת. את המטבעות היו משלשלים לטלפון מראש, כדי לחייג. אם המנוי הנקרא היה עונה, היו לוחצים על כפתור, המטבע היה נופל לכספת, ואז היה ניתן לקיים את שיחה. אם השיחה לא הייתה מתקיימת, לחיצה על כפתור אחר הייתה מחזירה את המטבע. שיחה בינעירונית נעשתה אז באמצעות מרכזן, המרכזן היה שומע את נפילת המטבע באמצעות מיקרופון מיוחד שהותקן בטלפון. תעריף שיחה מקומית בטלפון ציבורי היה אז 10 מיל.¹

בשנת 1956, שמונה שנים לאחר הקמת המדינה, החל משרד הדואר להתקין טלפונים ציבוריים מופעלים באסימונים במקום במטבעות, והאסימונים היו מטבע נחושת גדול. בשלהי שנת 1957 פעלו 140 טלפונים ציבוריים כאלה, שכוננו בשם **טל"מ** (טלפון לשיחות מקומיות), מותקנים בתאי טלפון. בשנת 1967 עבר משרד הדואר לטלפונים ציבוריים מתוצרת תע"ש, טלפון 605, שאיפשרו גם חיוג בינעירוני, והופעלו בסוג חדש של אסימונים. הטלפון הציבורי החדש כונה בשם **טצ"ג** (טלפון ציבורי גובה), הטלפונים הציבוריים הישנים הוחלפו בחדשים וכל האסימונים הוחלפו באסימונים חדשים, מטבע ניקל מבריק קטן. בשיא עידן האסימונים, בשנים 1988 עד 1990, פעלו בארץ מעל 14,000 טצ"גים.

הטצ"ג המופעל באסימונים הוחלף משנת 1990 בטלפון מופעל בכרטיס, שכונה בשם **טמ"כ** (טלפון מופעל כרטיס). הטלפונים האחרונים המופעלים באסימונים הוסרו בשנת 1995.

הטמ"כ יוצר אף הוא בתע"ש, על בסיס מנגנון אופטי שנרכש בחברה השוויצרית Landsys & Gyr. הטלפון איפשר חיוג מקומי, בינעירוני ובינלאומי, והופעל באמצעות כרטיס אופטי (בו הייתה טבועה הולגרמה), בכרטיס משולם מראש (Pre-paid) שנקרא **טלכרט**. בשיא פריסת הטלפונים הציבוריים היו בארץ 22,000 טמ"כים וכ-5,000 טמ"מים. **טמ"ם** (טלפון ציבורי מופעל מטבע) היה

¹ עם השנים המיל הוחלף בפרוטה, והפרוטה – לאגורה.

טלפון פרטי לשירות הציבור, שהותקן בידי חברת בזק בשנים 1993 עד 1996. מחיר השיחה בטמ"ם נקבע בידי בעליו.

בשנת 1995 החלה חברת בזק לספק גם כרטיס חיוג לשימוש בישראל ובחו"ל, שכונה **בזקרטי**, והוא הפך במהירות לאמצעי תשלום מרכזי בטלפונים ציבוריים. הכרטיסים נמכרו בבתי דואר, והיו כרטיסים של 20, 50, 120 ו-240 יחידות מנייה. ייצור הכרטיסים הופסק בשנת 2007.

הטלפונים הציבוריים בצה"ל

בשנות המדינה הראשונות היה טלפון בבית מגורים פריט נדיר. הקשר בין החיילים ליקיריהם ולמשפחות נעשה באמצעות מכתבים או גלויות.²

אחרי מלחמת ששת הימים, כאשר צה"ל נפרס ברמת הגולן, ביו"ש ובסיני, גדלה חשיבות הטלפון ככלי תקשורת בין החיילים ליקיריהם ולמשפחותיהם. בתום ימי הלחימה במלחמת יום הכיפורים נעשה מאמץ רב כדי לאפשר לכל חייל להתקשר ליקיריו ולמשפחתו, באמצעות ניידות חיוג של משרד התקשורת ועורקי רדיו טלפון צבאיים. מאמץ דומה נעשה גם במלחמת שלום הגליל.

עם הקמת חברת בזק בשנת 1984, בראשותו של תא"ל צבי אמיד (שהיה מפקדו התשיעי של חיל הקשר והאלקטרוניקה), אחת מהרפורמות היותר מהותיות שאירעו אי פעם בשירות הציבורי בישראל, נפתרה מצוקת הטלפונים בישראל, והחלה התקנה מסיבית של טלפונים ציבוריים במחנות עורפיים של צה"ל. בשנות השמונים והתשעים היה הטלפון הציבורי של בזק, הטצ"ג המופעל באסימונים ולאחר מכן הטמ"כ המופעל בכרטיס, האמצעי העיקרי לקשר החיילים ליקיריהם ולמשפחותיהם. אסימונים וכרטיסי חיוג נמכרו בשק"ם.

החדירה המהירה של טלפונים סלולריים, במיוחד לאחר הפעלת חברת סלקום בתחילת שנת 1995 וחברת פרטנר בתחילת שנת 1999, ייתרה את הטלפונים הציבוריים במחנות צה"ל.

סופו של עידן

החדירה הגבוהה של טלפונים סלולריים ייתרה את הטלפונים הציבוריים, והשימוש בהם נהפך לנדיר, אם כי הם טרם נעלמו מחיינו.

גופי האסדרה (משרד התקשורת, ולאחר מכן ועדת הכלכלה של הכנסת) דחו שוב ושוב את בקשת חברת בזק לעדכן תקנות כך שיתאפשר לצמצם ולהסיר טלפונים ציבוריים. עד היום עדיין ניתן לראות טלפונים ציבוריים ברחבי הערים, כאבן שאין לה הופכין.

בתחילת שנת 2020 פרסם משרד התקשורת קול קורא לציבור, בזו הלשון: "נוכח השימוש ההולך ופוחת בשימוש בטלפונים הציבוריים, העלייה בצריכה בשימוש של מכשירי טלפונים סלולריים, שיפור הפרישה הארצית ברשתות הסלולר, המאפשרים תקשורת נוחה וזולה ובהמשך לפנייתם של בזק החברה הישראלית לתקשורת בע"מ ושל גורמים בשלטון המקומי, המשרד שוקל הסרתם של טלפונים ציבוריים במרחב הציבורי. מבדיקה שערך המשרד, מתברר שהשימוש היומיומי בטלפון ציבורי נמוך מאוד ואף במקומות מסוימים לא נעשה שימוש

² נזכיר כי בשנת 1956 היו בישראל 37,000 קווי טלפון, בשנת 1967 היו 244,000, בשנת 1973 היו 506,000 ובשנת 1982 היו 977,000 קווי טלפון. להמחשה: היום יש ישראל 1.6 מיליון קווי טלפון ניידים ו-10.5 מיליון טלפונים ניידים.

בטלפון הציבורי כלל. בנוסף, המשרד שוקל להותיר חובת פרישה של טלפונים ציבוריים רק במקומות חיוניים אשר בעניינם לא נמצאה חלופה אחרת.

האסימון נפל, והנה התבשרנו על סופו של עידן: בהודעת דוברות של משרד התקשורת מיום 31 בדצמבר 2020 נכתב: "משרד התקשורת יאשר ל[חברת] בזק לצמצם משמעותית את מספר הטלפונים הציבוריים. מספר הטלפונים הציבוריים הפרוסים ברחבי המדינה צפוי לרדת מכ־ 9,500 למאות בודדים... חברת בזק תחויב להסיר טלפונים ציבוריים שנעשה בהם שימוש של פחות מ־100 דקות שיחה במוצע לחודש... [חברת] בזק תחויב לתפעל ולתחזק את הטלפונים הציבוריים שלא יוסרו". לחברת בזק אושר להפסיק להתקין טלפונים ציבוריים ולהתחיל להסירם מ־1 בינואר 2022.³

עוד מכשיר תקשורת הלך לעולמו... סיק טֶרַנְסִיט גלֹרְיָה מונדי (כך חולפת תהילת עולם).

התקנת תא טלפון ציבורי ברח' אלנבי בתל אביב, יולי 1949
צלם: הנס פין, לעם/אוסף התצלומים הלאומי D395-03

³ קובץ התקנות 9763, 29 בנובמבר 2021, עמ' 1001.

טלפון ציבורי לשיחות מקומיות (טל"מ)
בשימוש משרד הדואר בשנים 1956 עד 1969
מקור: משרד התקשורת, בית המלאכה המרכזי, חיפה, תשל"א – 1971

הדגם הראשון של טלפון ציבורי 605
פותח במשרד הדואר בשנת 1962
מקור: משרד התקשורת, בית המלאכה המרכזי, חיפה, תשל"א – 1971

אסימון נחושת לטצ"ג (טלפון ציבורי גובה) משנות החמישים
 כמיליון אסימונים כאלה הוטבעו בחברת ICI בבריטניה.
 צלם : המחבר

אסימונים לטצ"ג (טלפון ציבורי גובה) דגם 605, שנכנס לשירות בשנת 1967
 מימין – חריץ בגב האסימון (שנועד למנוע שימוש במטבע בגודל ובמשקל האסימון), עם שנת
 ההטבעה; משמאל – פני האסימון, גרסת דואר ישראל (תשכ"ו – 1967) וגרסת משרד התקשורת
 (תשמ"א – 1981)
 צלם : המחבר

'אוטוצג"ים', מכוניות שהכילו טלפונים ציבוריים (טצ"ג) שהותאמו לשיחות ללא אסימונים
 מקור: משרד התקשורת ביום הכיפורים, משרד התקשורת, 1973

ניידת טלפון לחיילים בסיני, מופעלת בידי משרד התקשורת, אוקטובר 1973
 צלם: אברהם ורד. באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון, אוסף במחנה 1, 8320/6339

חיילת משוחחת בטלפון ציבורי מופעל כרטיס (טמ"כ), בסיס ג'וליס (ליד קרית מלאכי), 1993
תאי טלפון מאלומיניום, תוצרת חברת 'אלמת' בקיבוץ אשדות יעקב מאוחד, הוכנסו לשימוש בידי
חברת בזק משנת 1986
צלם: נתן אלפרט, לעם/אוסף התצלומים הלאומי D379-128

כרטיס טלכרט של חברת בזק, לטלפון ציבורי מופעל כרטיס (טמ"כ) עם קורא כרטיסים אופטי, 1990
 הקורא האופטי צרב בפס האופטי על הכרטיס את כמות השיחות שנצרכו (בכרטיס זה נצרכו כמעט כל 20 השיחות).

מדהים! ההבדל בין שיחה בינעירונית בפלא-פון לשיחה מטלפון ציבורי הוא 13 א"ג בלבד!

שים לב! שיחות טלפון לארה"ב ממשרד עולה 4.64 ש"ח לדקה ואילו בפלא-פון – התוספת היא בין 14 ל"סל אג' בלבד!

ומה עם הזמן שאתה חוסך?

להמנות: מוסרולת תדיראן, קרמינצקי 16 ת"א
טל. 03-388307. באו"שבע, טל. 057-70566
ודפה, טל. 04-740302/3. ירושלים, טל. 02-783646.

זהו רק אחד היתרונות של שיחה בפלא-פון על פני שיחה מטלפון ציבורי או מקיסק.

כשברשותך פלא-פון, אינך צריך לחפש טלפון ציבורי, למצוא חניה, לחכות שהטלפון יתפנה, איש אינו שותף לשיחתך; ובנוסף, כל אחד יכול להתקשר אליך.

אם חשבת ששיחה בפלא-פון עולה הרבה יותר מאשר מטלפון ציבורי – טעית. מפני שדקה אחת של שיחה בינעירונית בפלא-פון (מת"א לחיפה למשל) עולה בשעת העומס 1.13 ש"ח ואילו מטלפון ציבורי – 1 ש"ח (4 אסימונים). ואם איתרע מזלך לצלצל מקיסק או מחסודה, תשלם 1.60 ש"ח לדקה לפחות!

פלא-פון

40 תשלומים ויותר באמצעות "ויזה עדיף"

אין פלא שאתה מקדים את כולם.

סמל כרך (ניקבסו)

כשברשותך פלאפון, אינך צריך לחפש טלפון ציבורי
מעריב, 15 ביולי 1988